Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 8.02.2024 www.osw.waw.pl

Dekompozycja Estońskiej Partii Centrum

Bartosz Chmielewski

29 stycznia Jüri Ratas – wieloletni (2016–2021) premier Estonii i do września ub.r. przewodniczący Estońskiej Partii Centrum (PC, est. Eesti Keskerakond) – ogłosił przejście do prawicowej Ojczyzny (est. Isamaa). Jako oficjalny powód tego kroku podano różnice poglądów pomiędzy nim a nowym kierownictwem ugrupowania, zwłaszcza obecnym przewodniczącym i burmistrzem Tallinna Mihhailem Kõlvartem. W ostatnich tygodniach centrystów – pozostających w opozycji od rozpadu pierwszego gabinetu Kai Kallas w 2022 r. – opuściła kojarzona z byłym premierem grupa polityków, w której byli ministrowie, samorządowcy i burmistrzowie. Odpływ kolejnych posłów może zdegradować ugrupowanie do pozycji partii lokalnej, liczącej się przede wszystkim w kilku samorządach stolicy.

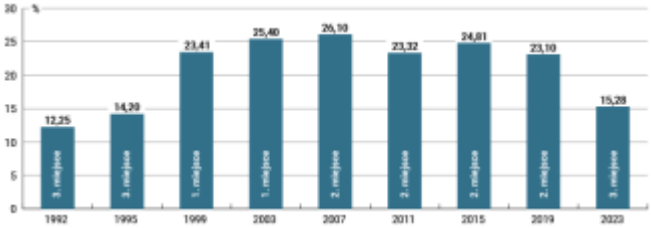
PC dotychczas była jedną z najważniejszych – a przy tym najstarszych – sił politycznych w kraju. Powołana do życia w 1991 r., przez wiele lat odgrywała rolę głównego konkurenta Partii Reform (est. Eesti Reformierakond) w sporze o władzę. Twórca ugrupowania Edgar Savisaar (zm. 2022 r.) był jednym z najbardziej wpływowych, a jednocześnie kontrowersyjnych estońskich polityków – posądzano go m.in. o korupcję i powiązania z przedstawicielami rosyjskiej elity. Na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych współtworzył Estoński Front Ludowy, który przyczynił się do odzyskania niepodległości. Po przywróceniu w sierpniu 1991 r. niepodległego państwa estońskiego został pierwszym premierem (stanowisko pełnił do stycznia 1992 r.), w kolejnych latach sprawował urzędy ministerialne, a od 2007 do 2015 r. był burmistrzem stolicy.

Komentarz

- PC przez długi czas była ugrupowaniem mieszkańców mniejszych miasteczek i wyborców rosyjskojęzycznych. W ostatnich dwóch latach – głównie w konsekwencji inwazji Rosji na Ukrainę – w partii nasiliły się konflikty. Nie potrafiła się ona odnaleźć w nowych realiach polaryzacji wywołanej wojną, a jej dążenie do pozycjonowania się jako ugrupowanie społecznego konsensusu straciło rację bytu. Nie powiodła się również próba przeprowadzenia wewnętrznej transformacji i wypracowania nowej narracji spajającej partię. Skrzydło związane z Ratasem widziało PC jako ugrupowanie bardziej liberalne i stawiające na elektorat estoński, natomiast frakcja Kõlvarta jest bardziej konserwatywna i nastawiona na potrzeby elektoratu rosyjskojęzycznego. Konsekwencją m.in. tych tarć był słaby wynik wyborczy w 2023 r. (trzecie miejsce i 15,3% głosów), a następnie rezygnacja Ratasa ze stanowiska lidera. We wrześniu ub.r. stery partii przejął Kõlvart.

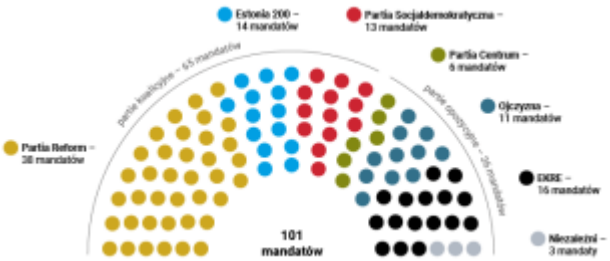
- Trwający od kilku tygodni exodus z Partii Centrum oznacza dalszy spadek jej popularności i wpływa na układ sił w krajowej polityce. Frakcja centrystów w tamtejszym parlamencie (Riigikogu) straciła dotychczas 10 spośród 16 posłów wybranych w ostatnich wyborach. Deputowani ci zasilili zarówno opozycję, jak i ugrupowania koalicji rządzącej. Partię Socjaldemokratyczną (est. Sotsiaaldemokraatlik Erakond) wzmocniło czworo posłów, m.in. popularny Tanel Kiik – minister w latach 2019–2022 – czy wielokrotnie sprawujący stanowiska ministerialne Jaak Aab. Do Partii Reform przeszła Maria Jufereva-Skuratovski. W ten sposób stan posiadania koalicji rządowej w 101-osobowym Riigikogu zwiększył się z 60 do 65 deputowanych. Trzech byłych posłów PC, w tym Ratas, zasiliło Ojczyznę, a dwoje pozostało poza frakcjami parlamentarnymi. Analogicznie do deputowanych zachowa się zapewne elektorat centrystów – wybierze on socjaldemokratów lub, w mniejszym stopniu, Ojczyznę. W ciągu ostatniego kwartału da się zauważyć spadek popularności PC z ok. 14 do 11%.
- Przetasowania czekają także prawdopodobnie władze w Tallinnie. Sojusz PC i socjaldemokratów może zostać zastąpiony ugrupowaniami znajdującymi się obecnie w opozycji. Scenariusz przesilenia w samorządzie wymagałby poparcia Partii Socjaldemokratycznej, co wydaje się realne z uwagi na pojawiające się w niej głosy o potrzebie zmiany układu rządzącego stolicą. Władzę mogłaby przejąć wieloskładnikowa koalicja obejmująca Ojczyznę, socjaldemokratów, Estonię 200, Partię Reform oraz byłych centrystów. Tym samym skończyłby się 20-letni okres rządów PC w Tallinnie – od 2005 do 2021 r. samodzielnych, a potem – w sojuszu z Partią Socjaldemokratyczną. Samorząd stolicy to wpływowy elementem krajowej polityki. W mieście żyje około jednej trzeciej populacji Estonii, jest tu również generowane ponad 50% jej PKB.

Wykres 1. Poparcie dla Partii Centrum w wyborach parlamentarnych od czasu odzyskania przez Estonię niepodległości

Źródło: Valimsed.ee.

Wykres 2. Rozkład sił politycznych w estońskim parlamencie

Źródło: ERR, Riigikogu.